

Edukacja zdalna – możliwości i ograniczenia (wyniki badań ankietowych)

Materiały zostały przygotowane w ramach projektu: CZ.11.3.119/0.0/0.0/16_013/0003093 "Podnoszenie wiedzy i umiejętności studentów wyższych uczelni w zakresie realizacji polityk publicznych w Czechach i Polsce oraz poprawy ich stosowalności na rynku pracy"

Projekt jest współfinansowany z EFRR w ramach programu INTERREG V-A Republika Czeska - Polska poprzez Fundusz Mikroprojektów 2014 - 2020 w Euroregionie Silesia

dr Laura Płatkowska-Prokopczyk
Uniwersytet Opolski
Wydział Ekonomiczny

Treść wykładu

Wstęp

Opis badań

Wyniki badań – najbardziej dotkliwe skutki pandemii

- Wyniki badań – pozytywne skutki pandemii
- Wyniki badań – zdolność koncentracji studentów w trakcie pracy zdalnej
- Wyniki badań – czego brakowało najbardziej w zdalnym studium?
- Wyniki badań – styl życia studentów w trakcie pandemii
- Wyniki badań – stosunek względem powrotu do funkcjonowania w trybie offline
- Wnioski z badań
- Pytania/Dyskusja

Badania

Badania ankietowe przeprowadzone w 2021 roku miały na celu sprawdzenie tego, jak sami studenci oceniają naukę zdalną. Czy czas pandemii dobrze wykorzystali czy zmarnowali? Jak poradzili sobie wykładowcy wobec nowego wyzwania dydaktycznego?

Badaniami objęto grupę 404 studentów studiujących w Opolu i we Wrocławiu, którzy odpowiadali na pytania między innymi o to:

- jak oceniają efektywność nauki online?
- na jak długo są w stanie się skoncentrować podczas zajęć?
- ile wynoszą z zajęć? Jakie metody stosują osoby prowadzące zajęcia? Czego im brakuje?
- jak spędzają czas? co robią nowego? czy kontynuują „stare” pasje?
- czy mając do dyspozycji więcej czasu przeznaczają go na poszerzanie wiedzy, rozwój zainteresowań lub poprawę zdrowia fizycznego?
- jak pandemia i izolacja wpłynęły na relacje z innymi? Innymi słowy:
- Czy z pandemii i pracy zdalnej wynikają jakiegokolwiek korzyści?

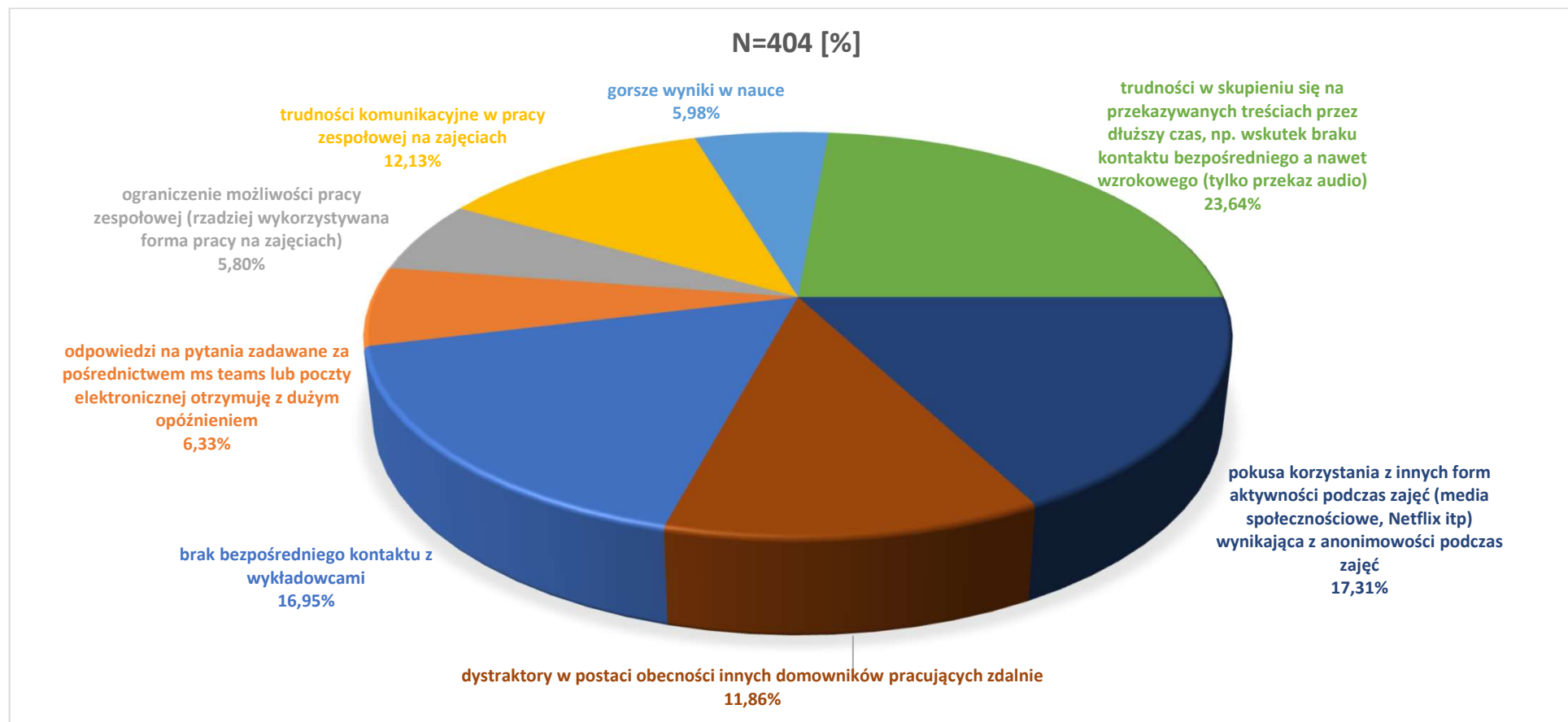
W niniejszej prezentacji zawarto fragment uzyskanych wyników.

Wstęp

Różne formy edukacji zdalnej, np. blended learning, były stosowane już od długiego czasu. Jednak z chwilą ogłoszenia pandemii problemem okazało się przejście od nauczania tradycyjnego lub częściowo wspomaganego przez nowoczesne technologie, do nauczania w pełni zdalnego w sposób nagły i wymuszony przez sytuację, w jakiej się znaleźliśmy. Kilkanaście pierwszych dni praktykowania dydaktyki w nowej sytuacji pokazało, że system edukacyjny w Polsce nie jest przygotowany do tak radykalnej zmiany pod żadnym względem: dostępu do nowoczesnych komputerów, szerokopasmowego internetu o odpowiednich parametrach, posiadania kompetencji w aktywnym korzystaniu z zasobów cyfrowych, czy poziomu motywacji obu stron uczestniczących w tym procesie.

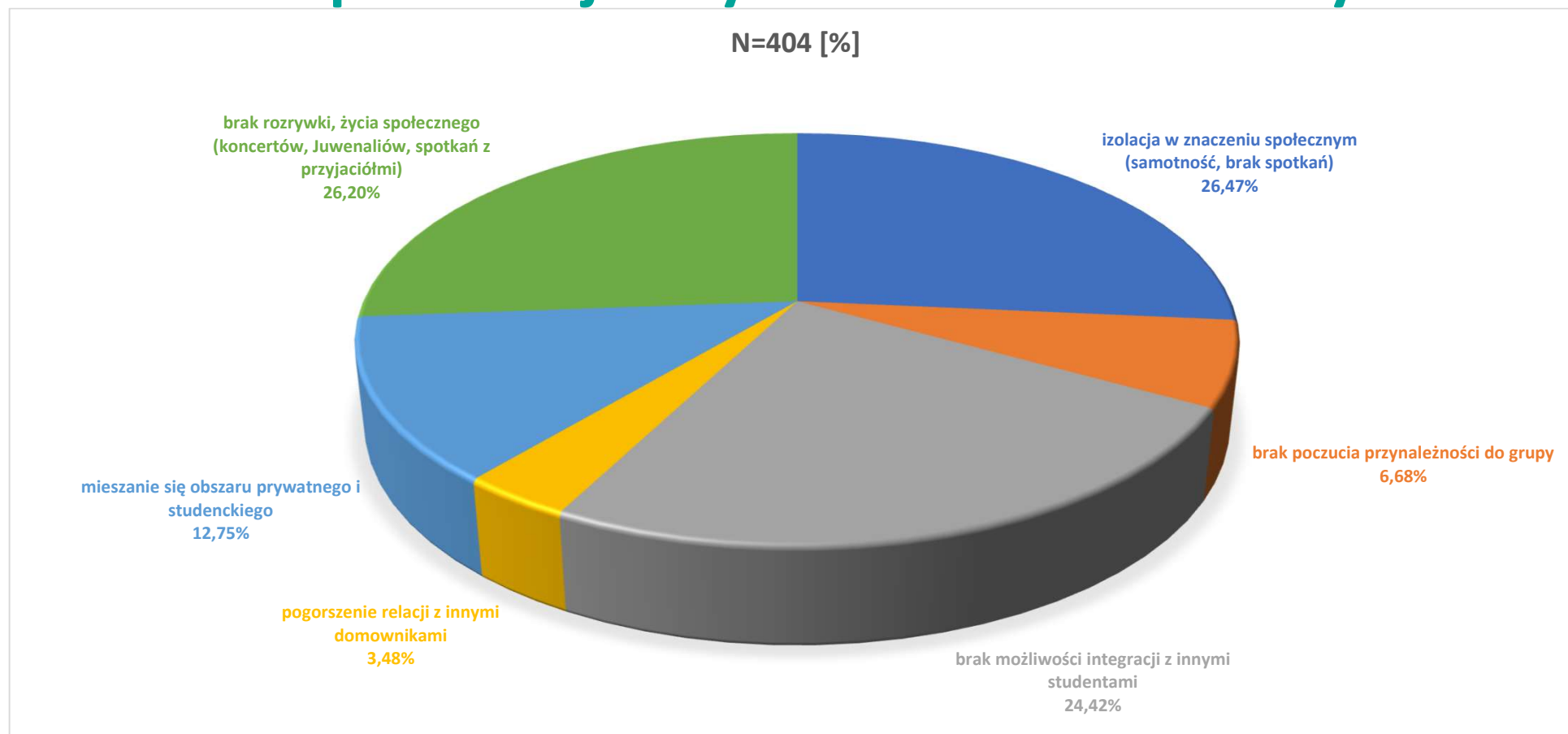
Dodajmy do tego trudności, których doświadczyła część wykładowców w dostosowaniu dotychczas używanych metod do nowej sytuacji (zdalne nauczanie wymaga bardzo dużego „przeprogramowania” dydaktyki, a to jest trudne do zrobienia natychmiast), czy fakt, iż te wymuszone modyfikacje procesów nauczania i uczenia się następowały w wyjątkowo niekorzystnych warunkach, powodując konieczność dopasowania się do nowej sytuacji, przy czym początkowo nikt nie wiedział jak długo sytuacja ta miała potrwać. Naturalnym zjawiskiem był też strach, który mógł być przez wielu odczuwany, dodatkowo podsycany przez codzienne informacje o nowych ofiarach pandemii, co m.in. utrudniało relacje, a także podnosiło ogólny poziom napięcia. Ograniczenia komfortu psychofizycznego wzmacniają stres, czasem frustrację, co nie sprzyja skupieniu się na zdobywaniu nowych kompetencji, u żadnej ze stron.

Najbardziej dotkliwe skutki pandemii w sferze edukacji – wyniki badań ankietowych

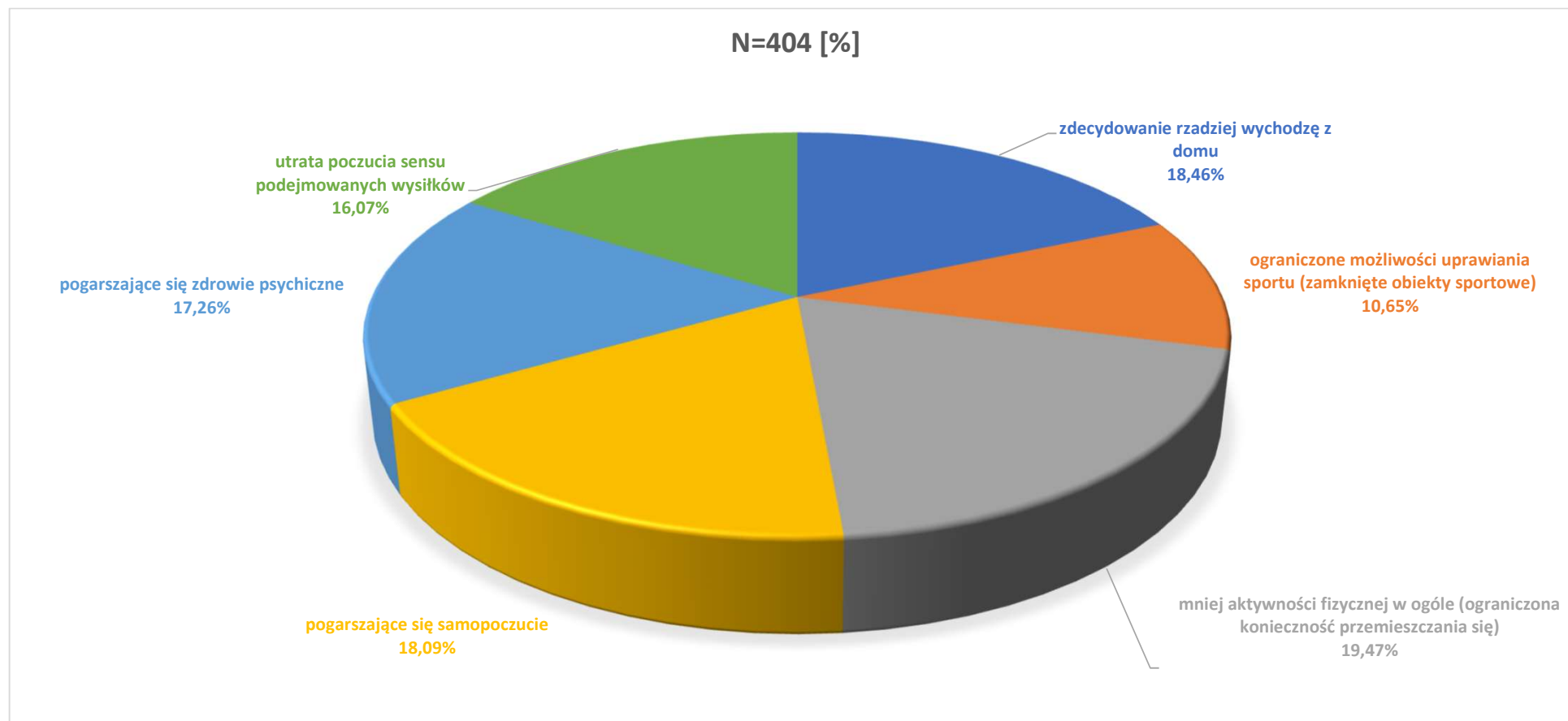
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Najbardziej dotkliwe skutki pandemii w sferze społecznej – wyniki badań ankietowych

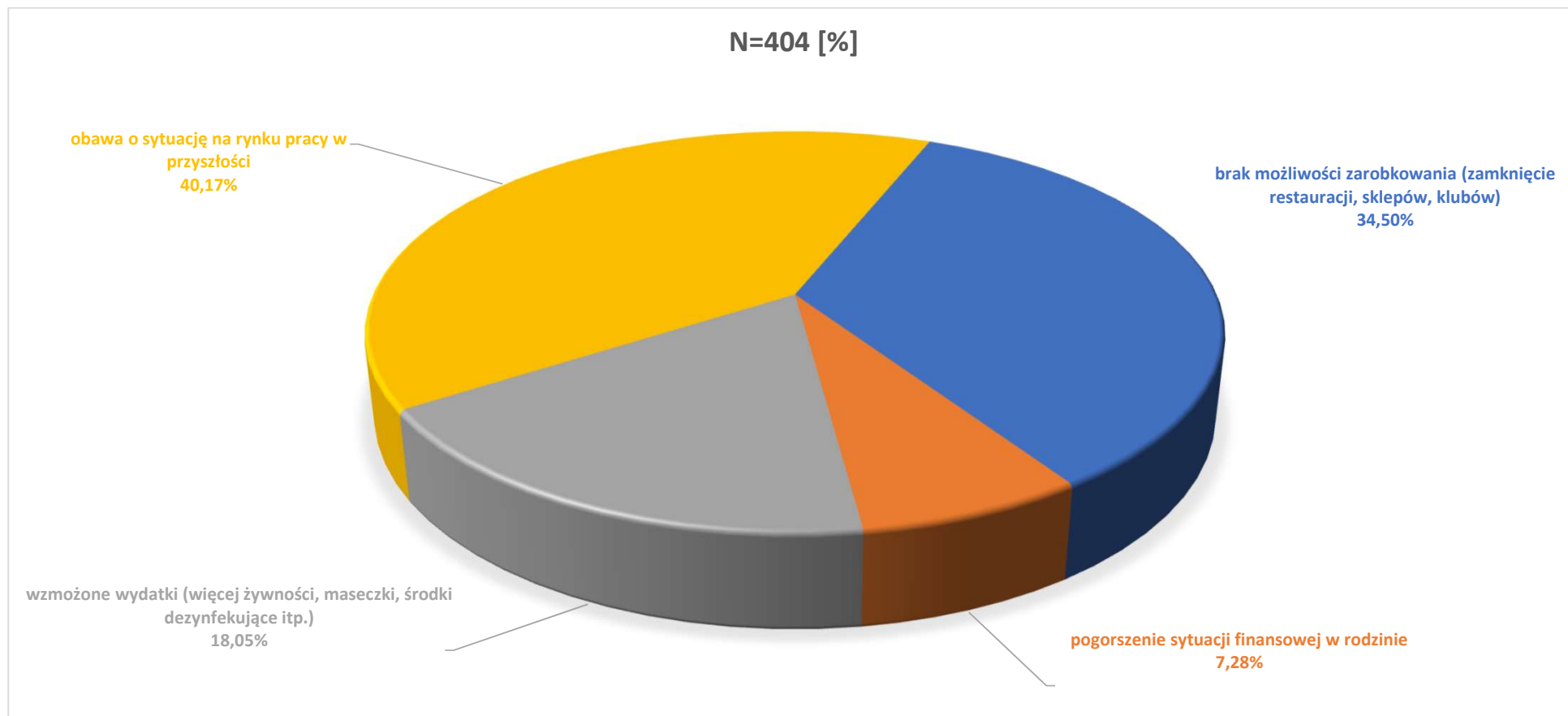
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Najbardziej dotkliwe skutki pandemii w sferze indywidualnej – wyniki badań ankietowych

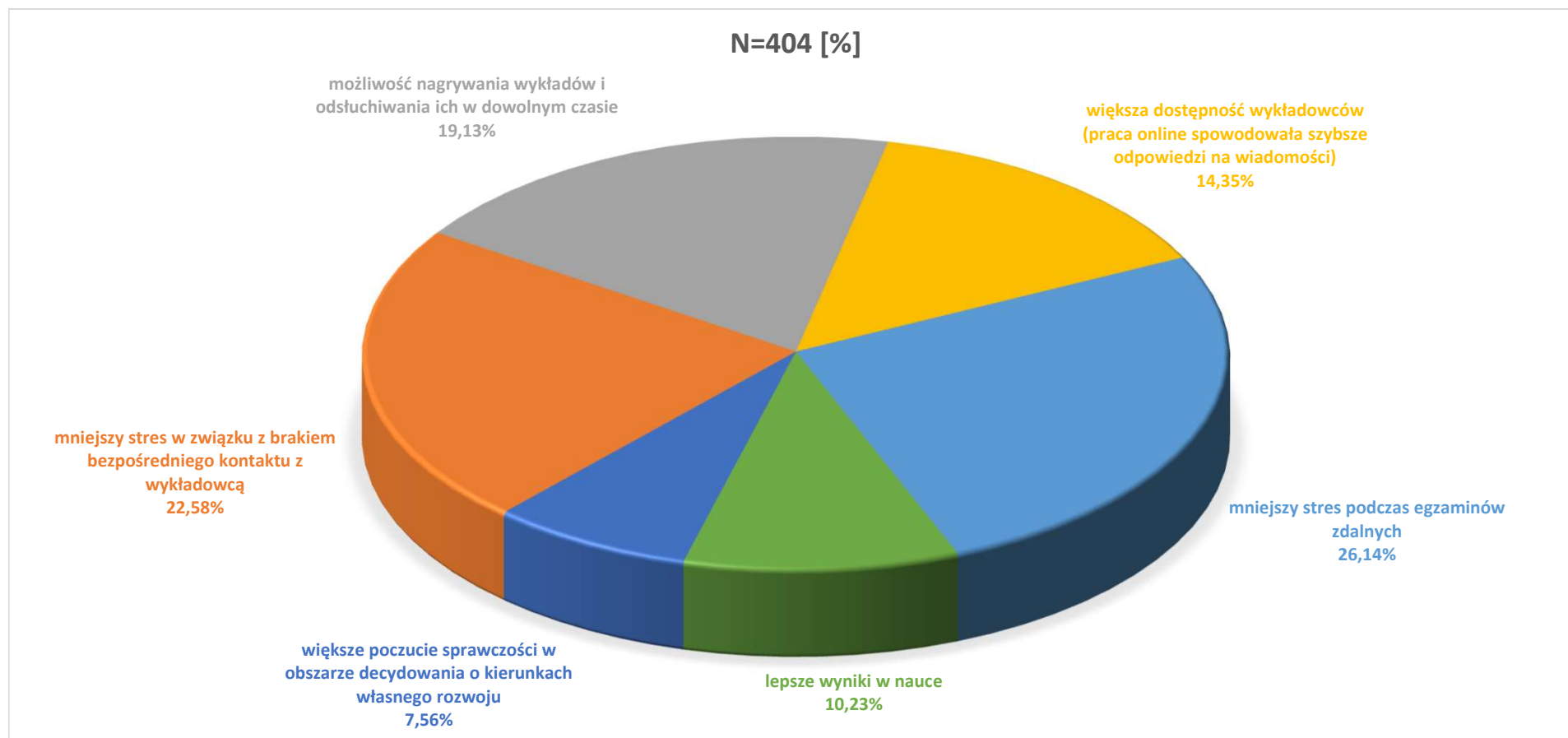
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Najbardziej dotkliwe skutki pandemii w sferze ekonomicznej – wyniki badań ankietowych

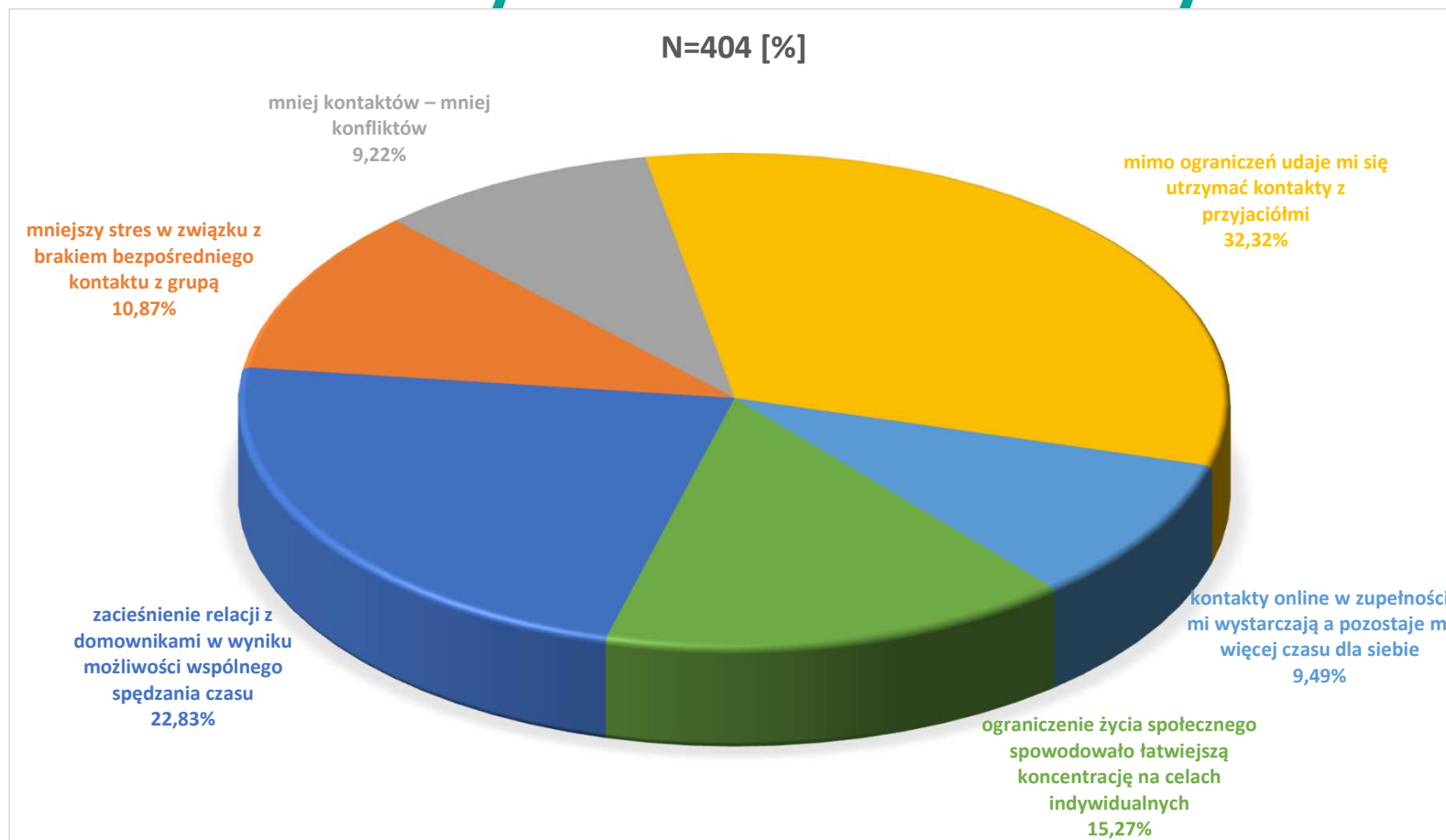
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Pozytywne skutki pandemii w sferze edukacji – wyniki badań ankietowych

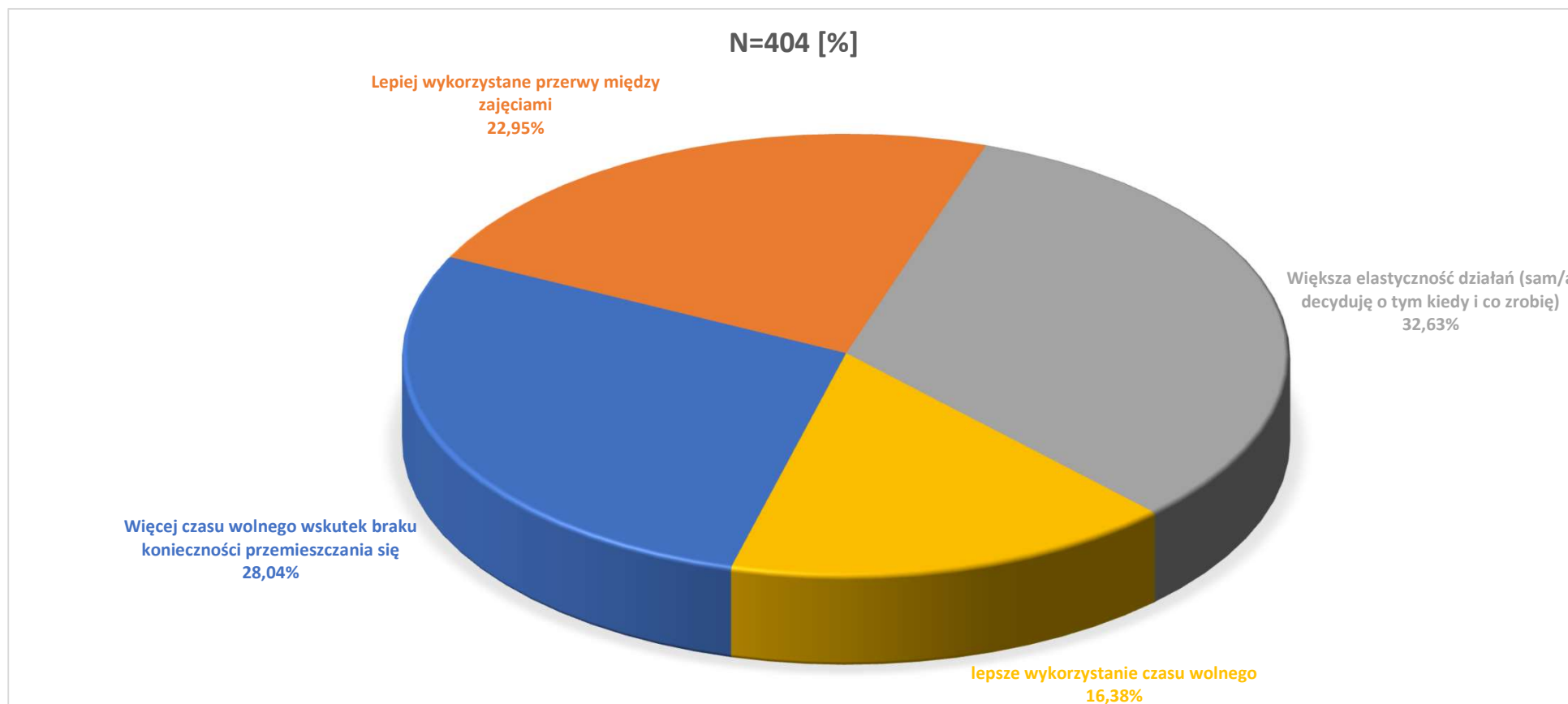
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Pozytywne skutki pandemii w sferze społecznej – wyniki badań ankietowych

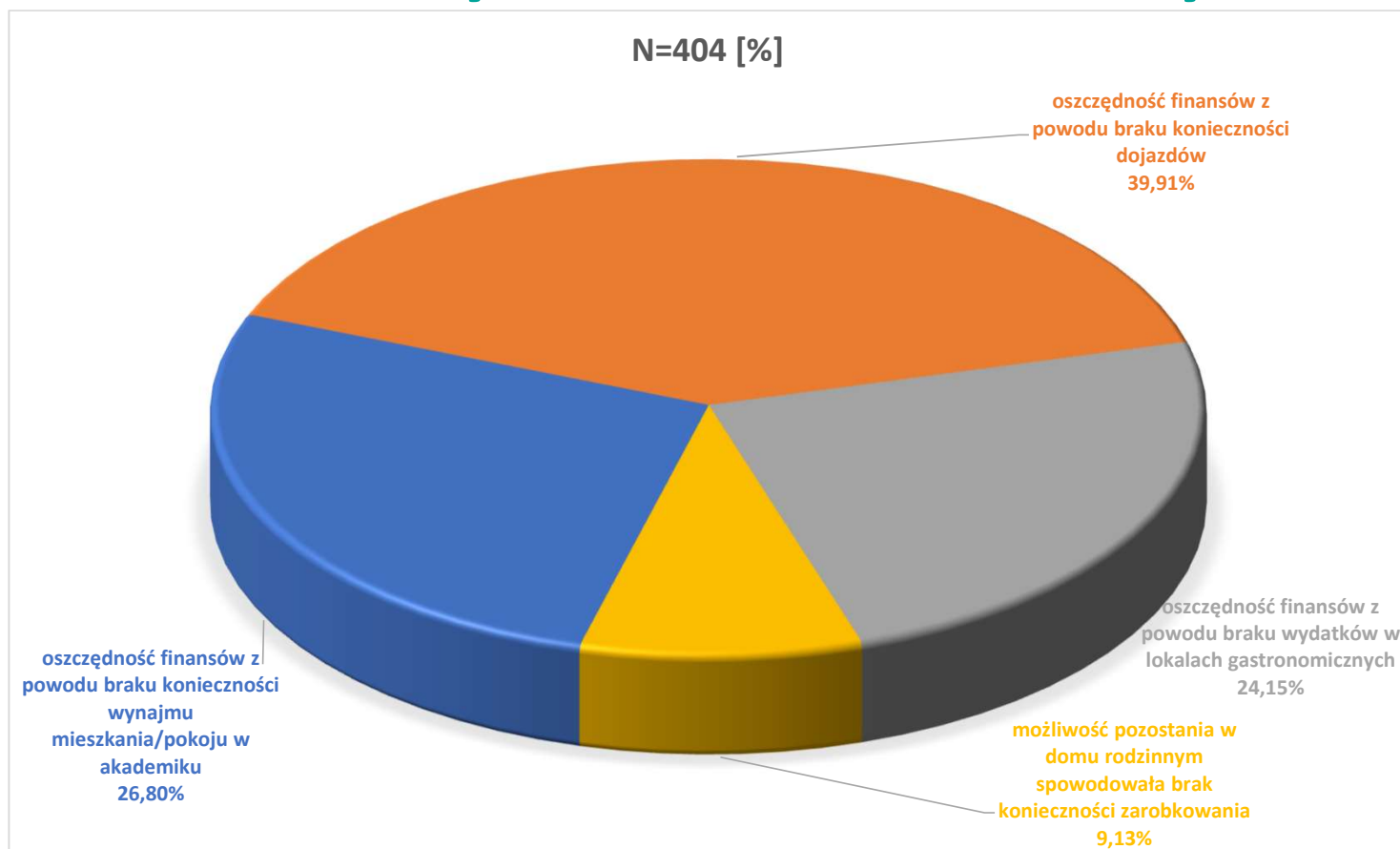
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Pozytywne skutki pandemii w sferze indywidualnej – wyniki badań ankietowych

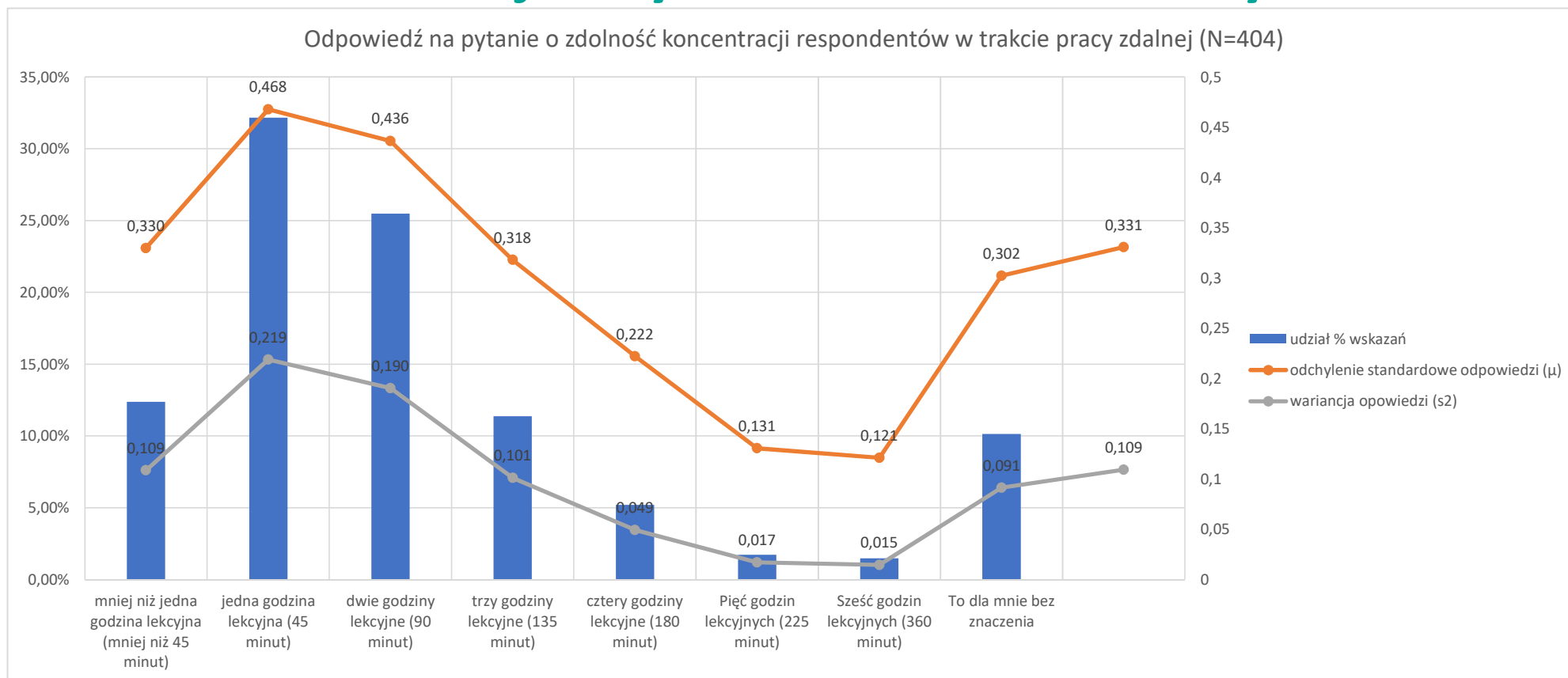
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Pozytywne skutki pandemii w sferze ekonomicznej – wyniki badań ankietowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Zdolność koncentracji studentów w trakcie pracy zdalnej – wyniki badań ankietowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Czego brakowało najbardziej w zdalnym studiowaniu? 1/2

Lp.	Wskazania	Liczba wskazań	Udział procentowy N=217
1.	Brak kontaktu bezpośredniego z prowadzącym i grupą (w tym: „nie nawiązywanie znajomości”, „brak możliwości rozmowy w cztery oczy”, „brak fizycznej obecności w sali”, „przy wykładowcy potrafię lepiej skupić się na przedstawianych materiałach”, „najbardziej brakuje mi tego, że nie widzę gestykulacji i mimiki twarzy osoby, która prowadzi zajęcia lub wypowiadających się studentów”, „bardzo brakuje mi "żywych" ludzi, u których widzę reakcję na pokazywane i mówione przeze mnie prezentacje, bądź wypowiedzi. Tak samo brakuje integracji pomiędzy studentami danych grup”, „widoku, chociaż na kamerkach innych studentów”)	111	46,08%
2.	Nieciekawa/mało urozmaicona forma zajęć (brak ciekawych źródeł, linków, dyskusji, „niektórzy wykładowcy nie przygotowywali prezentacji ani innych wizualnych efektów, a niestety ciężko jest przez 90 minut notować jedynie z fonii”, „zadań zespołowych, symulacji zdecydowanie zbyt dużo prezentacji z których często nic nie wynika, ponadto nie są zapisywane w notatkach przez co nie ma możliwości do nich powrócenia, „brakuje mi zaciekawienia studentów i wprowadzania ich w dyskusję na omawiany temat”.)	22	10,14%
3.	Bariery komunikacyjne (w rezultacie brak lepszych interakcji pomiędzy studentami, mało osób wyrażało chęć współpracy grupowej i niesprawiedliwy podział obowiązków, za mało interakcji, brak zaangażowania ze strony studentów)	9	4,15%
4.	Brak włączonych kamer („wtedy trzeba się skupić na przekazywanej treści, bez kamer można zająć się innymi sprawami, które rozpraszają”)	6	2,77%
5.	Brak „klimatu uniwersyteckiego” (Brak możliwości poznania prawdziwego studenckiego życia / Brak możliwości spędzania czasu wolnego z kolegami za studiów; działalności kół naukowych w trybie (nie)online, a także „brak możliwości nabywania samodzielności w wynajętym mieszkaniu”)	5	2,3%
6.	Brak mobilizacji/motywacji do samodzielnej pracy, brak koncentracji a w rezultacie możliwości pełnego zrozumienia omawianych tematów	4	1,84%
7.	„Brakuje większego zaufania do studentów” ;-)	4	1,84%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Czego brakowało najbardziej w zdalnym studiowaniu? 2/2

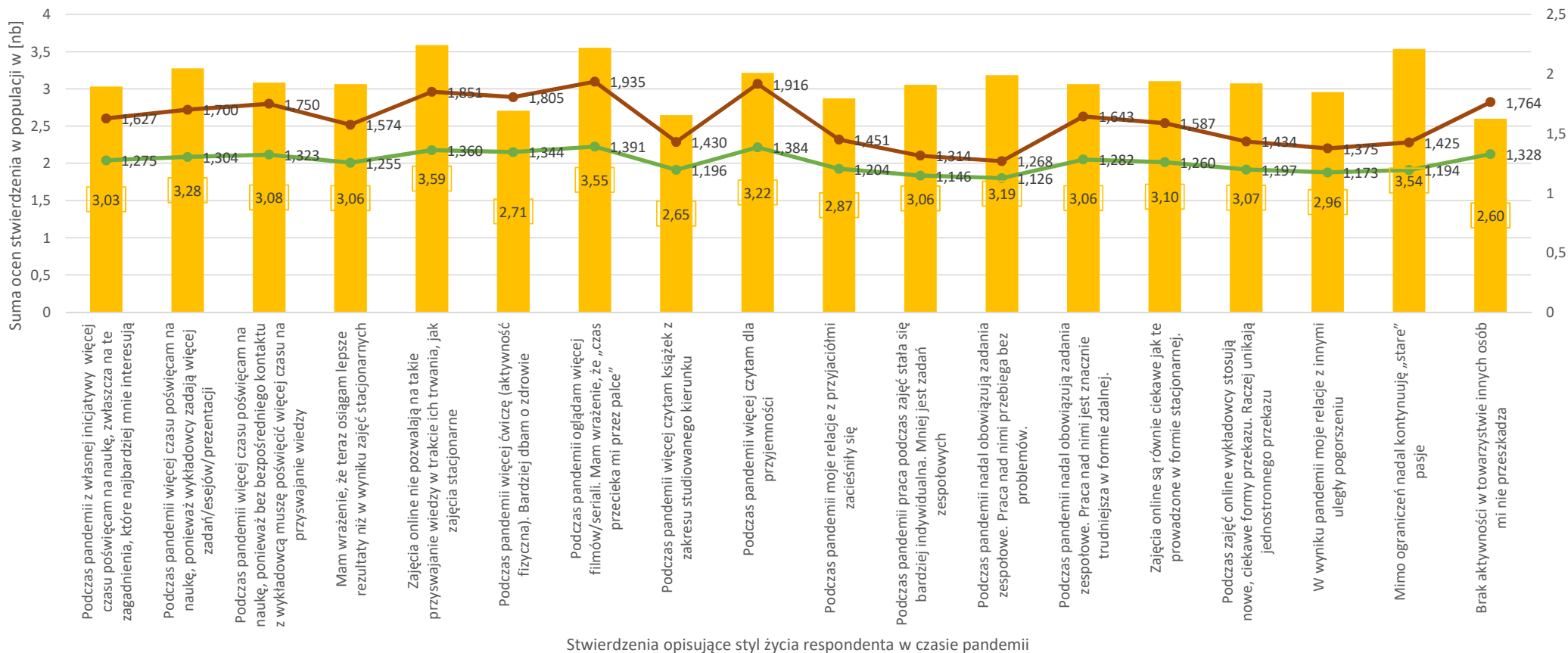
Lp.	Wskazania	Liczba wskazań	Udział procentowy N=217
8.	Problemy techniczne podczas zaliczeń. Brak zrozumienia ze strony wykładowców odnośnie awarii Internetu	3	1,38%
9.	Ograniczony dostęp do źródeł („Często brakuje literatury a zamknięte obecnie biblioteki jeszcze bardziej pogarszają dostęp do materiałów”, „papierowych form materiałów na zajęcia. Tylko na część zajęć mogliśmy uzyskać materiały ksero lub podręczniki. Nie przepadam za czytaniem i nauką z materiałów pdf na laptopie. Przez taką formę udostępniania treści muszę więcej czasu spędzać przy komputerze, co źle wpływa na moje zdrowie i koncentrację”, „brakuje mi, żeby wykładowcy podawali różne ciekawe, źródła, linki do tematów na które rozmawiamy. Zawsze fajnie poczytać jakieś dodatkowe rzeczy związane z kierunkiem studiów”)	2	0,92%
10.	Brak poczucia sensu	1	0,46%
11.	Brakuje normalnych zajęć z w-fu	1	0,46%
12.	Brak „swobody, poprzez obowiązek pobierania list obecności nie ma możliwości spóźniania się, zajęcia zaczynają się dokładnie o danej godzinie, przez co nawet dwu minutowe spóźnienie grozi pominięciem ważnych tematów omawianych na początku, na uczelni zwykle były 2-3 minuty na przygotowanie się do zajęć w sali”	1	0,46%
13.	Brak możliwości nagrywania wykładów i odtworzenia ich w dowolnym czasie	1	0,46%
14.	„Najbardziej dotkliwie jest łączenie sfery domowej ze sferą nauki”	1	0,46%
15.	Brak możliwości odwiedzania instytucji w ramach zajęć	1	0,46%
16.	Niczego mi nie brakuje	30	13,82%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Styl życia studentów w trakcie pandemii – wyniki badań ankietowych

Odpowiedź na pytanie o styl życia respondentów w trakcie pandemii (N=404)

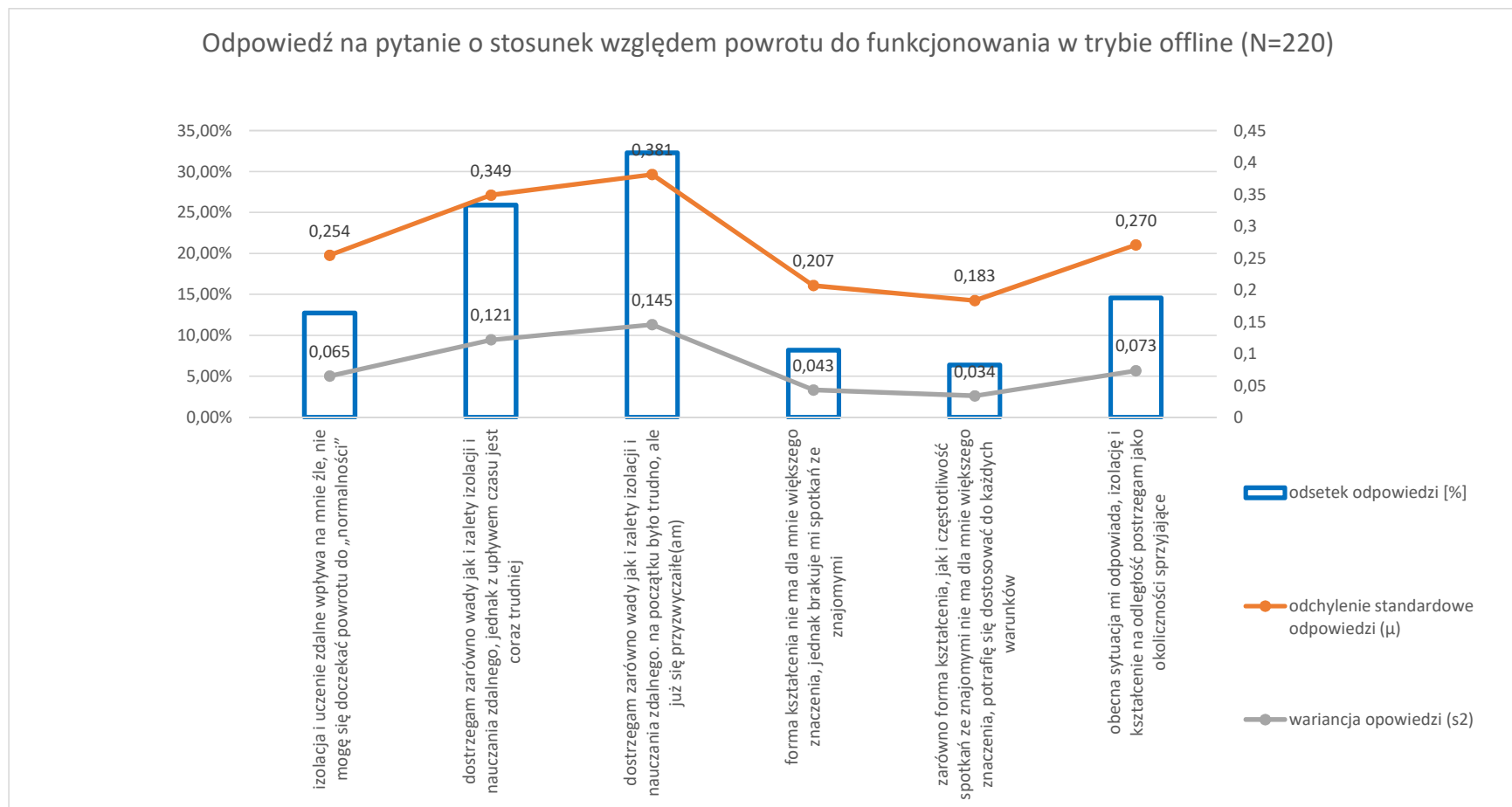
Średnia ocen odchylenie standardowe ocen (μ) wariancja ocen (s^2)

Stwierdzenia opisujące styl życia respondenta w czasie pandemii

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Stosunek względem powrotu do funkcjonowania w trybie offline – wyniki badań ankietowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Wnioski 1/2

1. Pandemia, jako czas kryzysu, ujawniła różne słabości, zarówno kompetencyjne, organizacyjne, zasobowe, jak i relacyjne. Z niektórymi można sobie poradzić relatywnie łatwo, inne z kolei wymagają albo nakładów materialnych czy organizacyjnych albo zmian, które najtrudniej jest wprowadzić w życie: wytworzenia atmosfery współpracy/współdziałania, samodyscypliny.
2. Najbardziej dotkliwy okazał się brak kontaktu bezpośredniego a w rezultacie niższa efektywność pracy, brak integracji z innymi studentami, poczucie odizolowania i w dłuższej perspektywie trudności w nawiązywaniu relacji i pracy grupowej). Potwierdziło się również powszechnie panujące przekonanie, że kontakt, dyskusja a w efekcie nabywanie wiedzy i doświadczeń jest istotą studiowania.
3. Na słabsze efekty nauki wpływały również trudności w skupieniu się na przekazywanych treściach przez dłuższy czas, między innymi wskutek braku kontaktu wzrokowego i kontroli (pokusa korzystania z innych form aktywności podczas zajęć i inne dystraktory).
4. Studenci wskazywali też na problem obniżonej aktywności fizycznej, pogarszające się samopoczucie i zdrowie psychiczne a nawet utratę poczucia sensu podejmowanych działań. W tym miejscu warto zwrócić uwagę na to, że w tych obszarach "nadrabianie strat", czyli odbudowa zdrowia psychicznego i relacji międzyludzkich i powrót do wcześniejszych nawyków zajmie dużo czasu i niestety zapewne nie zawsze będzie kończyć się sukcesem.
5. W obszarze ekonomicznym studenci wyrażali niepokój o pogorszenie sytuacji finansowej oraz na rynku pracy w przyszłości. Obecnie wiemy już, że ich obawy były uzasadnione, a sytuacja jest nawet jeszcze trudniejsza (rezultat nie tylko pandemii i lock downu, ale również agresji Rosji w Ukrainie).

Wnioski 2/2

6. Wśród pozytywnych skutków nauki zdalnej studenci wymieniali mniejszy stres, większą dostępność wykładowców, większe poczucie sprawczości w obszarze decydowania o własnym rozwoju a także lepsze wyniki. Wskazywali także na potrzebę większego zaufania ze strony wykładowców. Być może jest to czas na reinżynierię procesu edukacji? Przy nieograniczonym dostępie do informacji (o ile wiemy gdzie ich szukać, a co ważniejsze, jak je weryfikować) moglibyśmy przeformować kształcenie z systemu nastawionego na zapamiętywanie informacji w poszukiwanie, krytyczne analizowanie i kreatywne poszukiwanie rozwiązań, co w obecnych warunkach stanowi lepszą odpowiedź na oczekiwania rynku pracy.
7. Czas pandemii i konieczności edukacji zdalnej można też przekuć w coś pozytywnego. Pozytywnym przykładem wykorzystania przejścia na tryb zdalny może być niewielkie miasteczko we Włoszech Santa Fiora. Burmistrz liczącej zaledwie 2,5 tysiąca mieszkańców i borykającej się ze zjawiskiem wyludniania miejscowości jesienią 2020 roku wprowadził w życie ciekawy projekt. Przekształcił je w miasteczko „home office” oferując nowo przybyłym mieszkańcom bezpłatny ultraszybki internet i dofinansowanie do czynszu (połowę kwoty opłaca gmina). Jednak najważniejszym motywatorem jest zrównoważony styl życia, którego nie można znaleźć w dużych miastach. Życie blisko natury, uwolnienie się od miejskich korków, niższe koszty i zdecydowanie większa swoboda mogą stać się silnym magnesem dla przedstawicieli pokolenia Z.

Pytania/Diskusja

Dziękuję za uwagę 😊

PhDr. Laura Płatkowska-Prokopczyk

lpatkowska@uni.opole.pl

www.we.uni.opole.pl